

เรื่อง ประเพณีบุญข้าวจี

รายละเอียด

บุญข้าวจี วันเพ็ญเดือน 3 เป็นวันมาฆบูชา รุ่งขึ้นวันแรม 1 ค่ำก็ถวายข้าวจี เรียกว่าวันทำบุญเนื่องในวันมาฆบูชานั่นเอง ข้าวจี คือ เอาข้าวเหนียวปั้นเป็นก้อนเอาไม้เสียบย่างไฟเหมือนไก่ย่าง เมื่อข้าวสุกเกรียมแล้วก็เอาไข่ซึ่งตีไว้แล้วทาแล้วย่างซ้ำอีกกลายเป็นไข่เคลือบข้าวเหนียว เสร็จแล้วทอดไม้ออกแล้วเอาน้ำอ้อยหรือน้ำตาลที่เป็นก้อนยัดใส่แทนกลายเป็นข้าวเหนียวยัดไส้ แล้วถวายพระเถรฉันตอนเช้า ส่วนมากชาวบ้านจะรีบทำแต่เช้า มีด พอสว่างก็ลงศาลาการเปรียญ (ชาวบ้านเรียกหอแจก) นิมนต์พระเถรเจริญพระพุทธรูปแล้วฉัน เป็นทั้งงานบุญและงานรื่นเริงประจำแต่ละหมู่บ้าน เพราะได้ทำข้าวจีไปถวายพระหลังจากพระฉันแล้วก็เลี้ยงกันเองสนุกสนาน มีคำพังเพยอีสานว่า

"เดือนสามค้อยเจ้าหัวคอยปั้นเข้าจี เข้าจีบใส่ น้ำอ้อยจ้วน้อยเช็ดน้ำตาล"

เดือนนี้ชาวบ้านส่วนใหญ่ถือกันตั้งแต่โบราณมาว่าเป็นเดือนสุขวิญข้าว คือมีการถวายข้าวเปลือกพระและนิมนต์ทำบุญบ้าน สวดมนต์เสร็จพิธีสงฆ์ แล้วก็สุขวิญข้าวตามธรรมเนียมพราหมณ์ บางบ้านก็ทำเล็กน้อยพอเป็นพิธี คือเอาข้าวไปถวายสงฆ์แล้วทำพิธีตุมปากแล้วเล็กน้อยเป็นการบูชาคุณของข้าวในเล่าหรือยุ่ง

บุญข้าวจีเป็นประเพณีที่เกิดจากความสมัครสมานของชุมชนชาวบ้านจะนัดหมายกันมาทำบุญร่วมกันโดยช่วยกันปลูกผัสมหรือปะรำ เตรียมไว้ใน ตอนบ่าย ครั้นเมื่อถึงรุ่งเช้าในวันต่อมาชาวบ้านจะช่วยกันจีข้าว หรือปิ้งข้าวและตักบาตรข้าวจีร่วมกัน หลังจากนั้นจะให้มีการ เทศน์นิทานชาดก เรื่องนางปุลณทาสีเป็นเสร็จพิธี บุญข้าวจีนิยมทำในราวกลางหรือปลายเดือนสาม คือ ภายหลังกการทำบุญวันมาฆบูชา ข้าวจี คือข้าวเหนียวหนึ่งให้สุกแล้วนำมาปั้นเป็นก้อนโตประมาณเท่าไข่เปิดขนาดใหญ่หรือผลมะตูมขนาดกลาง ทาเกลือเคล้าให้ทั่วและนวดให้เหนียว แล้วเสียบไม้ย่างไฟ ถ้าไม่เสียบไม้จะย่างบนเหล็กหรือบนไม้ไผ่ผ่าซีกสานขัดกันเป็นตะแกรงห่าง ๆ ก็ได้ โดยย่างบนกองไฟที่เป็นถ่านพลิกไปพลิกมาจนเกรียมโดยรอบ จึงเอาออกมาทอดด้วยไข่ ซึ่งดีให้ไข่ขาวไข่แดง เข้ากันดีแล้วทาจนทั่วทั้งข้าว จีเออย่างไฟให้สุกอีกครั้งหนึ่ง บางแห่งเมื่อเอาข้าวย่างไฟเสร็จแล้ว ถอดเอาไม้ออก เอาน้ำอ้อยปิกใส่เป็นไส้ข้างในด้วย น้ำอ้อยอาจเอาขี้ดใส่ข้างในก่อนย่างไฟก็ได้ แต่บางแห่งไม่นิยมใส่น้ำอ้อย

มูลเหตุที่ทำบุญข้าวจีในเดือนสาม คงจะเนื่องจากเป็นเวลาที่ชาวนาหมดภาระในการทำนา ชาวนาได้ข้าวขึ้นยุ้งใหม่ จึงอยากร่วมกันทำบุญข้าวจีถวายพระสงฆ์ ส่วนมูลเหตุดั้งเดิมที่จะมีการทำบุญข้าวจีมีเรื่องเล่าว่าในกาลครั้งหนึ่ง นางปุลณทาสีได้ทำขนมแบ่งจีถวายแด่สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอานนท์เถระ ครั้นถวายแล้วนางคิดว่าพระองค์คงไม่เสวยและอาจเอาทิ้งให้สุนัขหรือกากิน เพราะอาหารที่นางถวายไม่ประณีตน่ารับประทาน เมื่อพระพุทธเจ้าทรงทราบภาวะนิตของนางปุลณทาสี จึงรับสั่งให้พระอานนท์ปุสาวาสนะ แล้วทรงประทับนั่งฉัน ณ ที่นางถวายนั้นเป็นผลให้นางเกิดปีติยินดีเป็นอย่างยิ่ง และเมื่อนางได้ฟังพระธรรมเทศนาที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงกับบรรลโสดาปัตติผล ด้วยอานิสงส์ที่ถวายขนมแบ่งจี ชาวอีสานทราบอานิสงส์ของการทานดังกล่าว จึงพากันทำข้าวจีถวายทานแด่พระสงฆ์สืบต่อมา

ภาพโดย : <https://esan108.com/main/wp-content/uploads/2013/10/ข้าวจีทาไข่.jpg>

คำสำคัญ : ประเพณีบุญข้าวจี

ที่มา : <http://www.9bkk.com/article/custom/custom15.html>

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2017-02-25

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=166&code_db=610004&code_type=10